

פרוטוקול ~~161~~ 162

מישיבת ועדת העבודה
מיום ר', י"ג בסיון תשל"ה - 23.5.1975, שעה 8.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
ז. אמיר
מ. גז
פ. גרופר
ל. דיציאן
מ. דרובלס
מ. ורטמן
י. יודין
א. לבנבראון
ח. שמעוני

מזמנים:

י. ברק - היועץ המשפטי של משרד העבודה
י. כפלאוי - מנהל מח' חקיקה; משרד עבודה
מ. לוי - לשכת התיאום
א. ליכטנשטיין - לשכת התיאום
מ. נחומי - לשכת התיאום
ד. נחנזון - ה[...]
ח. פנחסוביץ - יועצה משפטית, משרד המשפטים

א. עצמון

רשמה:

סדר היום: חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), תשל"ה-1975

- 240 -

(נתקבל דיוק 24.5.75)

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. ארבלי:

חוק הסכמים קיבוציים (הוראת שעה), חשל"ה-1975

אני מקדמת בברכה את נציגי לשכת החיאום. הצעת החוק הזו הוכאה ע"י שר העבודה לכנסת בחאריך 12.5.75 כהצעה דחופה ואני מקווה שנוכל היום לסיים את הדיון.

הזמנו הנה את שני הגורמים המכובדים את נציגי לשכת החיאום ואת נציגי ההסתדרות כדי לשמוע את השגותיהם לגבי הצעת החוק המונחת לפנינו.

י. ברק: צריך לזכור שהחוק הזה הוא הוראת שעה. למעשה זה חלק מתוך חוק הרבה יותר גדול שאנחנו מכינים ובעוד מספר שבועות נביא אותו לכנסת לקריאה ראשונה.

החוק הזה שעומד לפניכם היה אצלנו בהכנה במשך מספר חודשים והוא מהווה חלק מהחוק הגדול שאנחנו מכינים. מאחר וראינו שהזמן מתארך והנושא הוא מסובך החלטנו לחלוש את הנושא הזה שמתייחס אך ורק לשני הסכמים קיבוציים של חודש דצמבר ושל חודש ינואר ולהביא אותו כחוק נפרד.

ישנן שתי בעיות שהטרידו אותנו בכל הנוגע לסוגיה של הסכמים קיבוציים: (1) פרק הזמן שלוקח מחתימת ההסכם הקיבוצי ועד לפרסום צו הרחבה וזה בשני מישורים - ישנם הסכמים קיבוציים רטרואקטיביים והחוק אוסר להוציא צו הרחבה באופן רטרואקטיבי. כלומר, לא יכולנו אף פעם להוציא צו הרחבה רטרואקטיבי. (2) החוק קבע פרק זמן של מינימום 3 חודשים עד להוצאת צו הרחבה, בכדי לתת אפשרות של ערעור. כלומר, ישנן שתי בעיות המונעות - ענין הרטרואקטיבי והשניה - הזמן הרבה שעובר מיום חתימת ההסכם ועד להוצאת צו הרחבה.

הפחרון שלנו לבעיה הזאת לגבי סוג מסויים של הסכמים כמו: הסכם חוספת יוקר ויש עוד הסכם שעדיין לא עומד כאן לדיון והוא צטטם שר מינימום שלגביהם אנחנו קובעים רטרואקטיבית.

ניחס לחקופה - אנחנו חושבים לקצר את החקופה במקום 3 חודשים לחודש אחד בלבד. בעיה שניה שעומדת בפנינו זו בעיית הפיקוח על ביצוע צו הרחבה. אנחנו מוציאים צו הרחבה שמכסים את מרבית המשק הישראלי אבל אין לנו בטחון שהם באמת מבוצעים בצורה נאותה. אנחנו חושבים שהגיע הזמן שיעשו צעדים לפיקוח על צו הרחבה. זו אחת הסוגיות שאנחנו מכינים בחוק הגדול וכן יש עוד כמה נקודות שכלולות שם. אני לא רוצה להרחיב את הדיבור יתר על המידה אבל אני רוצה שחבינו שהבעיות הן רציניות ולקח זמן עד שהגענו לפחרון. לא היתה לנו ברירה אלא להוציא את הענין של חוספת היוקר מתוך הקונדכס של החוק הגדול.

אני רוצה להדגיש שזו הוראת שעה מאד מצומצמת המחיימת לשני הסכמים קיבוציים בענין חוספת היוקר של חודשים דצמבר וינואר.

החוק הזה מאפשר לנו לתת צווי הרחבה רטרואקטיביים מיום חתימת ההסכם בלי לעבור פרודורה של 3 חודשים אלא שר העבודה תחת ומפורסם.

מ. נחתומי:

למרות שמדובר לכאורה בהוראת שעה של שני הסכמים קיבוציים אנחנו רוצים להפנות את חשומת לבכם ללונדה שמדובר כאן בפגיעה בעיקרון ולא היינו רוצים שחעברו לסדר היום בקלות כדאח ומקווים שחשקלו זאת היטב.

אנחנו יודעים שהסכמים קיבוציים הם אינם הסכמים רגילים הם מעין חקיקה. אותו החלק שדן בזכויות וחובות של עובדים ומעבידים הוא מעין חקיקה. והנה במקרה זה עומדת להחרש חקיקה שחטיל עול פיסקאלי רטרואקטיבי. המחוקק במחווון דאג להדגיש שלא יהיה שום דבר רטרואקטיבי כאשר מדובר בצו הרחבה וכאשר מטילים הוראות נורמטיביות על כלל המעבידים והעובדים מעבר להסכם. סעיף 28 קובע שתחילתו של הצו לא יהיה לפני תחילת הפרסום. כלומר, שלא יהיה רטרואקטיבי.

מ. נחתומי:

אין לי ספק שחברי הוועדה יודעים שהקיקה פיסקאלית רטרואקטיבית היא דבר מסוכן בכל מיני מישורים. במקרה זה צריך לשקול את הענין בזהירות יתר.

מ. לוי:

באופן כללי אנחנו תומכים בחיקון מכיון שבחור מעסיקים אנחנו מעוניינים שהדבר יחול על כל חלקי הארץ ולא יחול לאחר 3 חודשים אלא שיחול מה שיוחר מהר.

לגבי החיקון הספציפי - הלא האנשים לא חיו בחלל ריק וכך העובד והמעסיק החאימו את עצמם למצב הקיים. מה היה המצב בחודש דצמבר? העונות הרדיו והטלוויזיה דברו הרבה בחוספת היוקר וכו' והאנשים החאימו את עצמם ואפילו יש כאלה שדרשו זאת עבור חודש נובמבר. הם קבלו חוספות אם זה עוזרת בית או פועלים במקומות שונים שקבלו זאת בשכר הכולל. האם יחכן היום שאנחנו נבוא ונגיד בואו נחזור חזרה לחודש דצמבר ונבדוק אם הוא קיבל או לא קיבל את חוספת היוקר? - אין שום הבדל בין שכר היסוד לחוספת היוקר. אותה עוזרת בית קיבלה את ה-10 ל"י שלה עבור ההתייכרות. איך תוכלו היום לעשות איחוי חשבון ללכת אחורנית ולשחזר את זה.

יכול להיות שהיו כאלה שלא קבלו - אבל זה מיעוט קטן - האם כדאי להכניס את כל אלה שכן קיבלו בצורה בלתי מסודרת בחור האצדורלמוסיה הזאת? לפי דעתי החוקים באים בשביל להסדיר עניינים בארץ אבל לא להעלות בעיות נוספות בלתי מוצדקות ולבלבל את האנשים.

א. ליכטנשטיין:

בשום חנאי איננו יכולים להגיע למיצוי אבסולוטי של כל חוק שהוא. אם זו הרחבה בזמן רגיל אינו מגיע לכל הציבור ולכל העובדים ולכל המעסיקים - מה פחאום יקרה כאן שהוראה שעה כן תגיע לאלה שקופחו? - לכן לא כדאי בצלל ספק לעשות דבר כזה ולהחליט על רטרואקטיביות בחוק.

באשר לפרוצדורה של פרסום ושל אישור צוי הרחבה ניחנה הסכמה של כל הצדדים שזה יקוצר לחודש אחד במקום 3 חודשים. מצידי אני מוכן לקצר עוד יותר. אין עוד יותר ציבור פועלים כל כך בור שאינו יודע מה שנעשה בארץ ואינו יודע שקיבלו חוספות יוקר ושכר. - לפי דעתי אם תחקבל הצעת חוק זו זה הפרת עקרון שאנחנו דוגלים בו - אי חקיקה רטרואקטיבית. נוסף לכך אלה המעטים יצטרכו לשלם להם פעמיים.

מ. לוי:

חיקה לדוגמה את עוזרת-הבית היא בחודש נובמבר קבלה שכר מסויים וברור שאיחה לא סדרו חשבון של חוספת עבור דצמבר וינואר אפילו אם היא קבלה חוספת שכר. איך נעשה חשבון עם עוזרת הבית אם מגיע לה והאם היא קבלה זאת בצורה זו או אחרת. כמו-כן יש הרבה עובדים כאלה שמקבלים שכר בצורה כזאת - איך ניחן להכחין בין שני הדברים האלה? מכיון שאין אפשרות לבדוק את הדבר הזה ינצלו הרבה את ההוראה הזאת ויאמרו על-יסוד החוק הזה אני בא לחבוע את מה שמגיע לי - איך נצא מזה?

א. ליכטנשטיין:

מה עם עובדים זמניים שהתחלפו בינתיים - איך נגיע אליהם?

פ. גרופר:

הם יגיעו אליך.

מ. נחתומי:

חן כדי השיחה פה ניסיחתי לקרוא את הצעת החוק ומצאתי שלפי שהסעיפים מנוסחים פה ובמידה ותאשרו אותם יוצא ששר העבודה יכול לחת צו הרחבה שתחילתו תהיה אפילו בינואר 1972 או 1971, כי אין כאן הגבלה של רטרואקטיביות. לא נאמר בשום מקום שצו ההרחבה יחול אך ורק מחאריך שהצדדים הסכימו עליו.

ד. נתנוזון:

ההצעה הכוללת בקשר לחוק הסכמים קיבוציים וצווי הרחבה דרושים דיון. מכיון שמר ברק הודיע שהוא אינו מחונן היום להציג את הנושא כולו חשבתי שיש לנו זמן לדון לגבי כל נושא לצוי הרחבה מבלי שנמנע מלעשות מעשה נכון, צודק ולחת לעובדים במקומות עבודה קטנים ובלתי מאורגנים את הזכות ליהנות מאותה תוספת יוקר שקבלו פועלים אחרים. מרביתם של העובדים עובדים עפ"י הסכמי עבודה חתומים.

אני אומר את הדברים האלה כאשר אני מחננס על פניו ממקומות עבודה אל ההסתדרות באמצעות מועצת הפועלים ובאמצעות האיגודים המקצועיים שאין להם הסכמי עבודה חתומים והם לא חדלו יום אחד מאז השלום חוספת היוקר מלדפוק על דלתותינו. צריך לעשות איתם צדק ולחת להם חוספת יוקר. יש מעבידים שסרבו לחת את החוספת הזאת בעילה שזו ההרחבה לא פורסם וכשיפורסם הם יתנו את חוספת היוקר.

אם כן אני מבקש להבחין בין הערה משפטית שהעיר אותה מר נתנוזי לגבי חקיקה רטרואקטיבית והערה של מר ליכטנשטיין בנוגע לעקרון של חקיקה רטרואקטיבית לבין העובדה שלביאים פה הוראת שעה שהיא איננה צריכה להיות חקיקה רטרואקטיבית.

אני רוצה לומר שהיו מעסיקים שנחנו את חוספת היוקר גם ללא הסכמי עבודה וללא צוי הרחבה מכיון שהפועלים באו אליהם בדרישה לחת זאת. הם הבינו שהם מוכרחים לשלם זאת. כאן הכוונה לגבי מעסיקים שסרבו סרוב מוחלט והם נשענים על אותה חקיקה כפי שהיא קיימת - אני טוען שזה לא צודק.

מכיון שיש לנו אפשרות לדון על החוק בכללותו אז נעיר את ההערות של ההסתדרות ובקשר להערות של ועדת העבודה של הכנסת. אני מצפה לדינן מזה כי כל הנושא של צו הרחבה הוא נושא בעל חשיבות גם ללשכת התיאום וגם להסתדרות בכדי להגן על פועלים שעובדים במקומות עבודה בלתי מאורגנים. כי מה מתרחש? - כאשר צריך לסדר את הישוב עלות המחירים של המוצר גם המפעל הבלתי מאורגן מחשיב כאילו הוא שילם תוספת יוקר אבל הוא הופך את זה לרווח של עצמו. אנחנו כהסתדרות יש לנו ענין להגן על העובדים במקומות עבודה בלתי מאורגנים וקטנים, הזכות להבטיח את קיומם ע"י השלום חוספת היוקר היא זכות שאינה ניתנת לערעור.

אני קראתי את ההערות של חברי-הכנסת במליאה והיחה שם שאלה מדוע לא עשו זאת עד עכשיו? - אבל כולם הסכימו שיש לחת אותה. אני אומר שנציגי לשכת התיאום צריכים לסייע לקבל את החיקון הזה בהקדם ולא לראוח בו פגיעה בעקרון של חקיקה רטרואקטיבית ולקבל את ההודעה של שר העבודה שהכוונה היא להוראת שעה.

גם אני כמו נציגי המשלחת של לשכת התיאום מחשיב מאד את הסכמי העבודה החתומים בין ההסתדרות לבין המעסיקים ומכיון שכך יש הצדקה לעשות יוצא מהכלל לגבי דבר שיש בו רק צדק והוא השלום חוספת יוקר. נדמה לי שאני מבטא פה דיעה שהיא מקובלת בהסתדרות על כל הצדדים הן במועצת הפועלים והן בוועדי העובדים. ככל שהדבר יסתדר מהר יותר אנחנו משרתים דבר יותר צודק.

ל. דיציאן:

אם נציג ההסתדרות קרא את דברי במליאת הכנסת ירוכה לדעת שאני באופן עקרוני חייבתי את הענין אבל אינני יכול לקבל את הדיעה שהיה צריך לקחת 5 חודשים עד ששמו את הצעת החוק על שולחן הכנסת.

לגבי המצב שנוצר - אני מסכים בהחלט שאותם מפעלים שלא שילמו - ואני ציינתי שגם העובדים וגם המעסיקים הבלתי מאורגנים שלא היו מעורבים ולא שילמו - הם לאו דוקא החזקים במשק. אבל אני רוצה לשאול: האם אין חובה עלינו להדגיש בחוק שמי שקיבל תוספת שכר גלובלית באותה תקופה אפילו אם זה לא היה בקו של חוספת יוקר. נניח שעובד קיבל שכר יומי של 45 ל"י בחודש נובמבר ובחודש דצמבר הוא קיבל 50 ל"י ליום, אמנם זה לא כחוב בשום מקום שזו חוספת יוקר אבל הוא קיבל פיצוי נאות בעד החתיקות. אני סבור שגם ההסתדרות לא צריכה להיות מעונינת שהעובד הזה יקבל עכשיו תוספת יוקר.

ל. דיציאן:

אני חושב שאנחנו צריכים באופן עקרוני להתנגד לכל חקיקה רטרואקטיבית - גם בעניני עבודה זה מכביד. כלומר, היום הוא צריך לקבל חשלום עבור 5 חודשים שעברו בחשלומים חודשיים. זאת אומרת שאותה חוספת יוקר שהיה צריך לקבל בדצמבר הוא מקבל אולי ביוני ואנחנו יודעים את ההידרדרות של ערך הכסף ומה שהיה שווה בדצמבר זה לא שווה היום. גם המעביד אם הוא יצטרך לשלם בכח אחת עבור 7 חודשים אפילו אם זה בחשלומים - הוא ייפגע.

הייתי רוצה לשאול: האם שני הצדדים מסכימים לחיקונים שאני מציע: בסעיף 1 שיהיה כחוב רק לגבי הסכמים קיבוציים הכלליים המפורטים בחוספת. כמו-כן שחיה איזו שהיא חוספת שאם העובד קיבל בצורה זו או אחרת את החוספת - שזה לא יחול עליו.

אני רוצה להוסיף עוד - אני פונה ליועץ המשפטי של משרד העבודה, לנציגי ההסתדרות ולנציגי לשכת החיאום - כדי להימנע מהצורך של חוקים להוראת שעה לעחיד שנוכל לדון ולקבל את זה לפני ההסכם של חוספת יוקר הבאה? - כי אז נוכל לדאוג לזרז את הענינים.

א. לבנבראון:

אני שמח שיש לי אפשרות לכרך כלב שלם את שר העבודה על הגשת החיקון הזה, וגם את יו"ר הועדה על שהביאה את הצעת החיקון בהקדם האפשרי. אני חושב שזה חיקון עוול שנגרם לא לקבוצה פועלים אלא ל-200,000 פועלים שאינם מוגנים. הקשבתי לדברי נציגי לשכת החיאום שאמרו שלא מדובר על כמה פועלים אלא על הרבה. פה לא סוסר שכל צוי ההרחבה שניחנו בקשר עם חוספת היוקר ניחנו באיחור של 5 חודשים לפחות. זאת אומרת שכל חוספת היוקר הלכה לאיבוד לגמרי - אז מה ההגיון בדבר?

אני מסכים שיביאו את החוק בהקדם ואז לא יהיה צורך בחקיקה רטרואקטיבית. אבל בשביל שני ההסכמים האלה - אני בהחלט חומך בזה לגבי חודש דצמבר ולגבי ינואר כדי לחקן את העוול שנגרם.

בקשר לדברים שנאמרו פה שהפועלים יודעים זאת וקבלו חוספת גלובלית - הם בודאי דרשו אבל לא חמיד קיבלו. מי שהיה יכול להתחמק ולא לשלם - לא שילם. צריך לשמור על הכלל הזה ששמו חוספת יוקר ולחקן את זה בהתאם להצעת החוק.

מ. דרובלס:

הצעת החוק מהחלקת לשניים: האחד - הרטרואקטיביות - ולגבי זה אני לא חושב שחמיד אנחנו נשיג את המטרה הן לגבי הפועלים והן לגבי המעסיקים. יכול להיות שבחודש נובמבר 1974 מעבידים מסויימים עשו הסכמים גלובליים על יום עבודה של כך וכך פועלים יתכן שזה כולל את הפועלים העונתיים. בחודש דצמבר היחה חוספת יוקר. אנחנו נחליט על רטרואקטיביות היום יצא כך שהמעביד לא יוכל לעמוד בזה ואינני יודע אם נשיג את המטרה ע"י זה שיתכן שחלק מהם יצטרכו להחטל.

שנית - לגבי העקרון של רטרואקטיביות - אם העוול היה כל כך גדול היכן היה שר העבודה, היכן היחה ההסתדרות, איפוא היו כל הגורמים האלה? - באופן עקרוני אני מכרך על הסכמים קיבוציים - הלואי שזה יחול על כל המשק. אבל אם ישנן פרצות מסויימות שלא נחתמו אפשר יהיה לעשות זאת בעל מחאריך מסויים קדימה. אני חושב שבקרוב אנו שוב עומדים בפני חוספת יוקר וזה המצב ישחנה לגמרי. אין להסתכל מה שהיה בעבר אלא מה שיהיה בעתיד. לכן אנו צריכים להזהר. זה צריך לקחת בחשבון שלגבי רטרואקטיביות - זה דבר מסוכן מאד שנכיר בו. צריך כלל ניסינו להתעלם ולא לאשר דברים רטרואקטיביים - ובצדק רב.

י. יודין:

אני הקשבתי לדברי נציגי ארגון המעסיקים ויש לי כמה חמיהות ואני רוצה לנסות להבין. ברור לי שהויכוח לא מחנהל על חוספת יוקר שהיא מעוגנה גם בהסכמים קולקטיביים וגם קבלו חוקף חוקי במערכת החחיקה שלנו. אם כן אני פשוט אינני מבין - יושבים פה נציגים שמייצגים מעסיקים המעסיקים את רובו של ציבור העובדים השכירים - מה טעם יש לכם כציבור מאורגן להגן על אותם מעסיקים שמנסים לחת תנאי עבודה ירודים ביותר ויש בזה גם כושר התחרות לעומת מעסיק מאורגן שממלא את חובותיו ולנהוג במדיניות סוציאלית והיא נוגדת את הרוח ששוררת ביניכם לבין ההסתדרות - זאת אינני מבין.

י. יודין:

שנית - אני לא מבין את טענה שהעלה מר ליכטנשטיין מה יועיל צו נוסף כאשר הודע לא הועיל עד כה? - זו טענה שיש בה הגיון אחר יכול לשאול את זה אבל אין לה אחיזה במערכת החקיקה. אם יש צורך בכלי נוסף והחוק ידוש חיקון - זו יכולה להיות טענה אבל אין ויכוח לגופו של ענין.

שלישית - בנוגע לרטרואקטיביות - אני זוכר הרבה ויכוחים על חוקף הסכמי שכר. פה זה מעבר להסכם על השכר זה הסכם שהוא מעוגן בחוק. האם התעלמות מחובה זו לא תהיה מכהינת עידוד של אי קיום החוק? סמוך לאותה מערכת שאחם מייצגים אותה וכנויה על הסכמים קולקטיביים - אני לא הבנתי אותכם.

פ. גרופר:

זה שצריך לחקן את המצב - על זה אין ויכוח. השאלה היא באם לשנות דבר עקרוני שעד היום לא היה קיים להוציא צוים פיסקאליים רטרואקטיביים בגלל אותה הוראת שעה ובאמת יש כאן חיקון עורל לעשרות אלפי פועלים - זו השאלה.

אני כמעט משוכנע שאין היום במדינת ישראל פועל אם הוא מאורגן או לא מאורגן שאינו יודע לעמוד על זכויותיו. היום כל דבר מחפרסם וזה מגיע לכולם. אל נשכח שבמדינת ישראל עד היום ברוך השם שצלבנו מחוסר ידיים במקומות עבודה ולא מעודף ואני מקווה שגם להבא לא יהיו לנו כיסי אבטלה.

לגבי מה שהיה - בואו נגיד את האמת ישנם מקומות עבודה ששילמו מעל ומעבר להסכמים קיבוציים כדי להשאיר את העובד במקום העבודה. זה לא היה ענין שהיחה בעייה של עודף פועלים אלא להיפך היה חוסר בפועלים. אני יודע ששילמו מעל להסכמים קיבוציים בהרבה מקומות גם במקומות מאורגנים וגם במקומות בלתי מאורגנים. במקומות מאורגנים שהיה הסכם קיבוצי ישנן הוכחות שגם שם שילמו מעל ההסכם הקיבוצי כי החיים עושים את שלהם. כאשר אדם בחקלאות צריך לקטוף חפוזים שילם פי פעם וחצי בקטיף בגלל חוסר עובדים - וכמטריה הזאת יש הרבה מעסיקים והם לא חמיד לוקחים את העובדים בצורה מאורגנת והקבלנים שם משלמים יותר מההסכם. משלמים לו ישירות ביד ולא מקזזים שום דבר. ומכאן לבוא ולהוציא צו רטרואקטיבי בגלל זה שכאילו פגענו ולתת זאת 6-7 חודשים אחרנית?

יש לנו טענה לממשלה עצמה - האם לא יכלו לעגן את זה בחוק שכאשר יוצא צו קיבוצי בד כבוד עם ההסכם צו ההרחבה יהיה צמוד אליו?

אנחנו שמענו פה שאחם כבר עובדים על החוק וחביאו את זה בהקדם - בזה יש הסכמה עקרונית. אבל אני בהחלט חושב שזו פגיעה בצורת חיים דמוקרטית שאנחנו ניתן את ידינו היום לחוקים פיסקאליים רטרואקטיביים - זה יתחיל עם הוראת שעה ובמשך הזמן זה ייהפך לשיטה - איננו יכולים להסכים לזאת. אני כמעט משוכנע שרוב העובדים האלה הבלתי מאורגנים קיבלו את שלהם ולא הפסידו.

ז. אמיר:

כאשר אני שומע חברי-כנסת מדברים על נושא של פועלים אני כולי הערכה והערצה. מהימין ומהשמאל דואגים חמיד לפועל הפשוט.

עכשיו נשאלת השאלה - האם אפשר רק בטענות לממשלה ולהסתדרות שבאיחור של שנים רבות מביאים חוק שבא לסחום אחת ולחמיד את הפירצה שהיחה. מעבידים רבים לא שילמו חוספת יוקר המגיעה לפועלים. בכלל היום יש שיטה מאד מענינת נארץ - מדוע לחתום על הסכמים אפילו אישיים אם אפשר להפוך את הפועל הזה לקבל משנה והוא יעסיק עוד עובדים שאינם מאורגנים ומקבלים אולי יותר ממה שנקבע בהסכמים קיבוציים ובחעריפים של ההסתדרויות השונות. רבבות פועלים כאלה במשך שנים רבות לא קיבלו כל חוספת יוקר לאורך זה. אבל מענקי החקיקות שהממשלה שילמה לעובדים את זה המעסיקים לא מאורגנים לא שילמו לעובדים האלה - היכן נעלמו הכספים האלה אני לא צריך לספר לכם?

ז. אמיר:

אי אפשר לבוא ולטעון שני דברים סותרים: מצד אחד לבוא בטענה לממשלה ולהסתדרות שהם אחרו במשך שנים ומצד שני כאשר מביאים חוק אז לא להסכים לו. אני חושב שהחוק הזה גם אם הוא מדבר על מספר חודשים בחחולה חוזרת הוא מבורך. כולנו צריכים, גם המעסיקים, גם ההסתדרות וגם המדינה וחייבים לדאוג לאוחס פועלים שאין להם שיניים ויש רבנות כאלה. לכן אני פונה לנציגי המעסיקים שיחננו יד לזה. אין פה סכנה שהחחולה חוזרת תהיה 2-3 שנים. אין לנו שר שפחאום לא יהיה מספיק שקול ויעשה מהפכה במדינה הזאת. אם מדובר על מספר חודשים אז מי אנחנו שבאמת לא ניחן לאנשים האלה הזקוקים והרוצים להחזיק מעבודה ולא בדרך אחרת אח זכורחיהם.

לכן אני מציע שנציגי המעסיקים יחננו יד לזה כדי שהחוק יובא בדחיפות לקריאה שניה ושלישית.

מ. לוי:

נדמה לי שיש כאן הרגשה כאילו אנחנו פה באים בחור אינטרסנטים בשביל לא לחת לפועלים הבלתי המאורגנים. נדמה לי שאנחנו כאן מייצגים אך ורק את אלה שחתמו על הסכמים קיבוציים ואנחנו לא רוצים לחכות עד לצו הרחבה, באותו יום שחתמו באותו יום שלמנו. ובתור שכאלה אנחנו צריכים להיות יותר מעוניינים בכל אחד שיושב כאן שישלמו תיכף ומיד כולם היות וזה מתחרה ישיר ומתחרה איתי. ואם למרוח כל זה באנו כאן בשביל לדרוש ולהתריע ולהסביר זה מחוך דאגה עבור כלל המשק. אנחנו פה יושבים לא משני צידי השולחן אלא מצד אחד של השולחן.

כמו-כן אנחנו תומכים - ואמרנו זאת בהתחלה - בכל צדו של הסכמים קיבוציים כלליים שהם יחולו מה שיותר מהר על כל המשק וזאת בכדי למנוע עיוותים מצד זה או אחר.

בענין הרטרואקטיביות - וכאן אני חושב שאינכם מוסרים לעצמכם דו"ח נכון מתוך דאגה וצדק אבסולוטי. אחם דואגים, ובצדק, אפילו אם מדובר באיש אחד, שלא צריך להיות מקופח. אבל בגלל דאגה לבווד, כנ"ל רוב רובם של הבלתי מאורגנים קבלו בצורה זו או אחרת את התוספות שלהם, יוחי גדולות יותר קטנות, אבל קיבלו את זה. יש בשוליים שלא קבלו - האם אנחנו רשאים בגלל המיעוט הזה להכניס אנדרלמוסיה במשק?

אתם אומרים שיש המשפט-אחר כך יתעסקו בענין הזה - איך ניחן לבדוק ולהוכיח שעובד שקיבל תוספת בחודש דצמבר שהתוספת היתה עבור פיצוי החיקרויות שהיו אז? איך ניחן לבדוק דבר כזה? - אני יושב בבית משפט של עבודה ואני אומר לכם שזה לא ניחן. בתי המשפט עמוסים מעל ומעבר כדברים צודקים וחיוניים. אתם מתארים לעצמכם מה יקרה אם נחליט על חוק רטרואקטיבית - אתם מכניסים בליבוש של עשרות אלפי אנשים שיתחילו לתובא אני קבלתי או לא קבלתי תוספת יוקר?

היו"ר ש. ארכלי:

מצד אחד אתה אומר שמדובר בבוודים ומצד שני אתה אומר עשרות אלפים.

מ. לוי:

איש שקיבל בדצמבר וכינואר תוספת שכר הוא היום יפרש את הדבר כך: קבלתי תוספת שכר אבל עכשיו בא החוק ומחיר לי לקבל תוספת יוקר - שאלתי היא איך אפשר להוכיח את הדבר הזה? - כאן אנחנו מכניסים למעגל לא רק את המקופחים שלא קיבלו אלא מכניסים במעגל עשרות אלפי אנשים שקיבלו פיצוי מלא אבל היות ואין שם לפיצוי הזה יגידו מגיע לי תוספת יוקר.

א. לבנבראון:

מי אשם?

מ. לוי:

כולנו אשמים - הממשלה, הכנסת והמעסיקים. האם זו הגישה בשביל לעשות טוב לבוודים ולחובנים את המשק לאנדרלמוסיה? - האם אתם רוצים לגרום לכך שאנשים יקבלו פעמיים פיצוי בעד ההחיקרויות? - זה אומר לחת פרס ללא המאורגנים שקיבלו פעם אחת תוספת גלובלית ועכשיו יקבלו עוד פעם את התוספת שהחוק מחיר.

אתה מדבר על זה שהוא קיבל. עפ"י החוק הוא ממילא צריך לקבל את חוספת היוקר - המעביד

היו"ר ש. ארבלי:

צריך לשלם לו.

מהיום והלאה.

מ. לוי:

היו"ר ש. ארבלי:
קודם כל בוודים אתם הופכים עכשיו לאלפים. שניה - אתם מעמידים את העניין כאילו הפועל יקבל פעמיים. אפילו אם נחנו לו חוספת שכר ממילא החוק מחייב שישולם לו חוספת יוקר עפ"י צו הרחבה. על עצם העובדה למה צריך לתת לבלתי מאורגן פרס, ממילא הוא יקבל את זה - השאלה אם צריך לתת לו חקופה מוקדמת יותר - על זה הויכוח. מבחינה עקרונית אין לך נקודת אחיזה.

מ. לוי:
אם מדובר מהיום והלאה אז כל אחד עושה את החשבון שלו. מה נעשה עם כל אלה שעבדו ועזבו את העבודה או נכנסו באמצע לעבוד וקיבלו את הדברים האלה? אני מדבר על עשרות אלפי עוזרות בית - מה חשבו אינן? - אינכם יכולים לעשות חוק ולהגיד שזה נוגע לעובדים האלה ולא לאחרים.

תבינו, בשביל להגן על דבר שהוא עומד בשוליים באחוז קטן מאד, אתם עלולים להכניס את כל המשק לחוך אנדרלמוסיה כי אין אפשרות להבחין בין אחד לשני.

ד. נתנזון:
נשאלו כאן כמה שאלות. חה"כ דיציאן שאל למה זה צריך היה לקחת 5 חודשים וידידי מר מ. לוי טען שזה יכניס את המשק לאנדרלמוסיה - אני מבקש לשמור על פרופורציה נכונה - אין ויכוח בין ההסתדרות ולציגי לשכת התאום שגם עובד בלתי מאורגן זכאי לקבל חוספת יוקר. כל מעסיק יודע שהוא יצטרך לשלם חוספת יוקר יותר מוקדם יותר מאוחר. חוספת היוקר הגיעה למימדים שלא ידענו אותה. לוא היה אפשר להביא לבלוימת היוקר ולא להזדקק לחוספת היוקר כל הגורמים היו מברכים על כך. אבל בחנאים הקיימים לא יכול להיות צדקה משווע יותר מאשר העובדה שמעסיק מאורגן שמקיים את ההסכם משלם את חוספת היוקר עפ"י הסכם שהוא חתום עליו ואילו המעסיק הבלתי מאורגן שמעלה את המחירים בלי פקוח וממשיך לעשות רווחים - עליו זה לא חל. אני מבקש להפריך את הטענה שהדבר יביא לאנדרלמוסיה. מדוע אני אומר זאת? - מרבית המשק הישראלי מאורגן, במשק הפרטי, במשק הציבורי, במשק הממלכתי וההסתדרות. אי אפשר לנימוק אחד להשחמש פעמיים: או שאתה אומר שזה דבר שלא נוגע לרבים, או שהופכים את הדבר כדבר המאיים על המשק. אני אומר זה לא מאיים על המשק זה בסך הכל עשיית צדק. אני מציע שחקבלו את העמדה שההסתדרות מבטא במקרה זה.

יש הסכם של חוספת יוקר המכסה לגבי חוספת המשק. השאלה היא איך לפתור את הבעיה של הבלתי מאורגנים. אנחנו כולנו רוצים שיהיו מאורגנים אבל הם לא רוצים. הפתרון הנא ע"י צו הרחבה וזאת כדי לעשות צדק עם אותם עובדים שעובדים במקומות בלתי מאורגנים. אין שום כח לחייב אותם אלא ע"י צו הרחבה.

לכן אנחנו תומכים בצעח חוק זו שבאה להגן על כבוצח פועלים בלתי מאורגנים שמגיע להם לקבל חוספת יוקר.

היו"ר ש. ארבלי: עתה נעבור לדון בסעיפי החוק.

סעיף 1:

י. ברק:
באשר לסעיף 1 פה נזכרים שני סעיפים סעיף 26 שאומר: לא יתן שר העבודה צו הרחבה אלא אם פרסם 3 חודשים קודם לכן... סעיף 27 שאומר: לא יתן שר העבודה צו הרחבה אלא אם קוימו חנאים אלה. הסעיף הרלוונטי לגבי זה הוא פיסקה (3). כי הסכם קיבוצי לא נוגע לזכויות אדם לעבודה ולא לאמנה בינ"ל. זה פוטר אותנו מלהביא את ההסכמים האלה למועצה ליחסי עבודה.

שני הסעיפים האלה מטרחם לאפשר לציבור לערער על צו הרחבה ולהתייעץ עם גורמים וגופים יציגים.

י. ברק:

לגבי חוספח היוקר אין שום שאלה כזאת. איש לא מחנגד - הארגונים היציגים לא מחנגדים לעצם צו הרחבה ואין בעיה של החייצות - ההסכמים האלה ידועים. בגלל זה אני רוצה להעיר לגבי הסוגיה של רטרואקטיבית - אל חשכו שפה מדובר על חוספח יוקר ועוד ידובר על שכר מינימום - חוץ מזה איננו מייצגים דבר. זה דבר שכל אחד מהמעסיקים יודע זאת שהוא יצטרך לשלם את החוספח. אני חושב שמבחינת הרטרואקטיבית אז חוספח יוקר זה דבר קלאסי וזה צריך לחול על חוספח היוקר מכיון שזה דבר בסיסי בתקופה של אינפלציה. אם יש מאזניים לצדק אז הדבר מוריד את כפות המאזניים לטובה פי כמה. אנחנו אף פעם לא נוכל להוציא צו הרחבה יחד עם ההסכם כי ההסכם עצמו הוא רטרואקטיבי ועד שאנחנו מקבלים אותו עובר זמן של שבועיים.

צריך לשקול את הצדדים החיוביים לעומת הצדדים השליליים ופה הצדדים החיוביים עדיפים, לדעת קממשלה.

ביחס לסעיף 2 - ולגבי הערתו של מר נחומי שהדבר מאפשר להוציא צו הרחבה גם לפני שנתיים - זה לא נכון מבחינה משפטית כי מדובר על הסכמים ואי אפשר להרחיב דבר שלא קיים. אם הסכם נחתם ב-15.1 חליתו ב-1.1. - אינני יכול להרחיב דבר שלא קיים. לא יעלה על דעתנו לתת לזה חוקף רטרואקטיבי לפני החאריך שבו ההסכם עצמו. בחוקף.

לגבי שאלתו של חה"כ דיציאן - אני סבור שדא בעלה העדה מיוחרת כי מדובר כאן בשני הסכמים אלה ואין אחרים. יש מסמכים אפשר לעיין בהסכמים הכל גלוי - כך שלפי דעתי זה מיוחר.

בקשר לשאלה מה קורה לגבי אדם שקיבל חוספת שכר - היינו ערים לבעיה הזאת. במשך כל השנים הוצאנו צו הרחבה על חוספת יוקר ובצו הרחבה כתבנו שמי שמקבל כבר חוספת יוקר לא יוכל לקבל פעמיים. זה כתוב במפורש בכל צו הרחבה. למעשה, אנחנו לא נכנסים כאן לדיון על עצם מדיניות של צו הרחבה אבל אני לא הייתי ממליץ לכתוב בחוק את החנאיט של צו הרחבה כי הדברים האלה הם מאד גמישים ובכדי לחקן חנאיט מסויים בחוק יהיה צורך להביא זאת לכנסת לקריאה ראשונה שניה ושלישית. עובדה שבמשך כל השנים לא היחה לנו בעיה כזאת.

זה לא נכון שזה עלול לגרום לאנדרלמוסיה - עובדה שלא היחה אנדרלמוסיה כל השנים.

ל. דיציאן: כי לא היה ענין של רטרואקטיביות. באופן טכני זה יכול להביא לכך.

י. ברק: זה יכול להביא באופן טכני אבל לא לאנדרלמוסיה. ההוכחה הטובה ביותר שבמשך כל השנים לא נוצרה אנדרלמוסיה. אני יכול להגיד במלוא האחריות שלא היחה אנדרלמוסיה ולא זעו אמות הסיפים. ענין רטרואקטיביות מסריד אותנו כבר שנים רבות ואנו מקבלים פניות רבות מהציבור. אחת הסיבות שלא פעלנו כל הזמן היא שהתחשבנו כל השנים בדיעוהיהם של חברי הכנסת שהתנגדו לרטרואקטיביות. אבל אף פעם לא היו לנו חקופות כאלה. זה לא פיגור של 5 חודשים אלא פחות כי היינו מוכנים עם החוק הזה עם תחילת הפגרה של הכנסת והפגרה של הכנסת מנעה מאתנו להגיש זאת. אני מסכים ומודה שבמידה מסויימת אחרנו אבל הפיצוי הוא בעצם הרטרואקטיבי - העובדים לא יסבלו בסופו של דבר.

מבחינת המעבידים - נוחנים להם אפשרות של חשלומים בשיעורים.

סעיף 3: הסעיף מוסבר מעצמו.

ל. דיציאן: אני מוכן לקבל שאולי החוספת של "רק" היא מיוחרת. אני לא חוזר בי מהענין העקרוני שיש להימנע ככל האפשר מכל חקיקה רטרואקטיבי. כמו-כן אינני מקבל שזו חקיקה פיסקאלית אלא חקיקה סוציאלית אבל יש להחריע על כך. אפילו יחבל החוק בצורה זו או אחרת תהיה לי בקשה ליו"ר הוועדה שבזמן שהיא תביא את החוק לקריאה שניה ושלישית שתדגיש שחלק מחברי הוועדה החריעו על עצם חקיקה רטרואקטיבית.

ל. דיציאן:

אתה הדגש שלמעשה בצו ההרחבה אתם כותבים שאין לקבל פעמיים את חוספת היוקר. אבל אני חושב שלאור הרגישות ולאור הדברים שנאמרו ולאור העובדה שזו הוראת שעה אני הייתי מוסיף את הדבר בחוק.

לגבי סעיף 3 - אני מציע שיכתב בו: מעביד החייב בהפרש שכר מכוח צו הרחבה כאמור בסעיף 1 ולא שילם...

י. ברק:

אם הוא חייב אז הוא לא שילם.

ל. דיציאן:

אז חמצא ביטוי אחר שיהיה מודגש בסעיף 3 את אוחו הדבר שאמרחי בצו ההרחבה, היות וזו הוראת שעה וזה חד-פעמי.

אם כך אני מבקש שיוודגש החד-פעמיות ויודגש שזה לא יחול על אלה שהם למעשה שלמו.

י. ברק:

מה שעשינו עד עכשיו לגבי צו הרחבה נמשיך לעשות.

ל. דיציאן:

הרטרואקטיבי הוא דבר רגיש מאד בעיקר כיום אז אני בדיעה שיש לעשות את הקביעה בצורה ברורה ביותר. אנחנו מבקשים מכם למצוא נוסח ואז נסכם זאח.

היו"ר ש. ארבל:

לגבי הרטרואקטיבי - אל כל כך נדגיש. המקרים הם רבים מאד. אני אקח כדוגמה את פיצויי ההתייקרות. לקחנו שלומים מנוכמבר רטרואקטיביים. לא פעם אחס דרשתם את הדבר הזה. אנחנו על מקרה חד-פעמי נשים דגש להימנע מרטרואקטיביות. אני חושבת שההסבר שנתן מר ברק שהמעסיקים ממילא היו צריכים לשלם והם יודעים שצריך לשלם עפ"י החוק - ואם בצו ההרחבה הדבר ייאמר? - לא צריך לכתוב זאת בחוק כי זו הוראת שעה.

לגבי 2 ההסכמים האלה אני מציעה לחברי-הכנסת כמה שנדקוק יותר זה יפגע בנו בדברים אחרים. אני לא רואה שהעניין נורא כל כך ובמיוחד כאשר מדובר בנוודים. על כן אני מבקשת שאנחנו נחליט לגמור את העניין, שלפחות מצידנו לא תהיה סחבת נוספת כך שבשבוע הבא נביא את זה לקריאה שניה ושלישית.

כל אגתם. השמות שחה"כ דיציאן העלה מוצאים את פתרונם הן במסגרת צו ההרחבה והן בדברי ההסבר שנתן מר ברק.

ס. דרובלס:

למרות שליבי עם אותם עובדים הלא מאורגנים ויתכן שהם מקופחים דוקא בגלל זה שהם אינם מאורגנים. אבל יחד עם זאת אנחנו צריכים לחשוב פעמיים לפני שנחוקק הן מבחינת העקרון ולא מהסיכוח שהיו"ר מנתה אותן.

לגבי הממשלה - הממשלה היחה צריכה להביא זאת מזמן ולחח לאוחו ציבור שמגיע לו. אם היא לא עשתה את זה הציבור לא צריך להיות מקופח. נוסף לזה מדובר כאן החל מ-10,000 ועד 200,000 פועלים. כך טוען חה"כ לבנבראון - אני סבור שזה מספר מוגזם. בעיקר כלפי מקומות עבודה שיהיה קצת קשה להבחין בין חוספת יוקר לבין שכר יסוד שהיה. על סמך ההחלטה הרטרואבטיבית יבואו ויגידו שבשכר לא כלולה תוספת היוקר ולשם כך נעסיק את בחי-המשפט ונכניס מחיחות בין העובדים והמעבידים.

אני פונה ליושבת הראש - עם כל הרצון לנסות ולהעביר את הצעה החוק בהקדם אני מבקש התייעצות סיעתית ושלא נצביע היום על כך.

היו"ר ש. ארבל:

לגבי נושא שהוא כל כך ברור ומוכח והעמדות שלכם ברורות בעניין - אז למה לדחות את העניין? אתם רוצים תגישו הסתייגות.

פ. גרופר:
 אני רוצה להסביר בכמה משפטים כדי לתמוך בהצעתו של חה"כ דרובלס. נכון שזה דחוף אבל ישנה דיעה של חברי-כנסת שלא רואים בזה כאילו הפגיעה כל כך קשה. זה ענין עקרוני וזו הפעם הראשונה במדינה שמציעים הצעת חוק רטרואקטיבי.

י. ברק: זו לא הפעם הראשונה.

פ. גרופר: אנחנו מבקשים החייעצות סיעתית כי בינינו חלוקה הדיעות.

ח. שמעוני: אם יש חילוקי דיעות בסיעה זה רק יגדיל את הרוב בעד זה. שניה - אם אתם נגד הצעת חוק רטרואקטיבי אתם צריכים להיות בעד הכרעה מיידית כי אחרת הם יפסידו עוד חודש. מדוע לכפות עליהם הפסד של עוד חודש? אפשר לבוא למליאה ולהתנגד.

היו"ר ש. ארבל: אינני חולק על זכותה של סיעה שמבקשת החייעצות בנושא מסויים. אני פשוט מבקשת מהחברים שהפעם לא יבקשו זאת כי הנושא הזה דחוף ביותר.

ל. דיציאן: אני רוצה לומר לכם שקיימנו החייעצות מוקדמת הכורך לפני הישיבה ולא הגענו לעמק השווה. יש נוהג בסיעה שאם יש חילוקי דיעות מביאים זאת בפני הנהלת הסיעה והיא מכריעה בנושא וזה מחייב את המשמעת הסיעתית והולכים בהחלט. היות והיו חילוקי דיעות שבאו לידי ביטוי גם כאן אז מבקשים להביא את הנושא בפני מוסדות הסיעה. אנחנו מעל במת הכנסת בקשנו לזרז את הענין וגם היום אני בעד זה. כיום ב' כבוקר אביא את הנושא בפני הנהלת הסיעה ואפשר יהיה להעמיד את זה לסדר היום כיום ד' באופן דחוף.

ז. אמיר: האמת היא שהנושא דחוף וחייבים לקבל הכרעה. אבל אני רוצה לציין את המסורת היפה שיש בוועדה העבודה שאחד מחשב בשני ואני מציין זאת לברכה. אם חברים מתלבטים - ואני מבין שזה ענין עקרוני וענין סיעתי - אין ספק שצריך להתחשב בחברים שלנו. גם חה"כ ח. שמעוני בדיעה הזאת.

ח. פנחסוביץ: לענין הרטרואקטיבי - אני הייתי רוצה להרגיע את חברי הכנסת שזו שאלה שבכל מקרה נדונה בכובד ראש ע"י הממשלה וע"י משבד המשפטים. בעקרון לא מפילים חובות בחוק רטרואקטיבי, יש מספר רשומות בחקיקה משנת שישים-שתיים רטרואקטיבי ללא כל שיקול דעת אם זה לטובת האזרח או שזה מטיל עליו מעמסה, כל נושא וכל הוראה וכל חקנה כזאת מועברת ליועץ המשפטי לממשלה לאישורו. הוא לא מאשר אלא אם הוא משתכנע שיש צורך להטיל חובה רטרואקטיבי - וזה מקרה נדיר. הוא בדרך כלל מאשר כשמדובר רק בהקלות או בהטבות. במקרה זה הענין נשקל. כאן ישנה בעיה, אמנם כנגד ההיטל שמוטל על מעסיקים מסויימים עומדת טובתם של אנשים שהם מקופחים ואין להם גוף שיילחם למענם משום שהם לא מאורגנים ולא מפני שהם אינם רוצים בכך אלא משום שהחנאים שלהם אינם מאפשרים להם. יש להץ מצד המעסיק. לכן עומדת טובתם של אותם אנשים כנגד היטל מסויים על מעסיקים. לכן באה הוראה בסעיף 3 כדי למנוע הכבדה על המעסיקים. והעקרון של אי רטרואקטיבי נשמר בהקפדה.

א. לבנבראון: אני לא מחננד לחת אפשרות לסיעה להחייעץ. אבל אני שואל: האם קרה משהו בלחי צפוי שלא היה ידוע לכם בהצעת החוק? - מה פחאום יש צורך בהחייעצות סיעתית?

ל. דיציאן: זה היה דיון אישי ובהחייעצות מוקדמת החבררו חילוקי דיעות ויש גוף שמכריע כאשר יש חילוקי דיעות.

היו"ר ש. ארבלי:
הדיון על הצעת החוק במליאה הוא דיון אישי
ולא מחייבת את הסיעה. זה דבר שיש
ומקובל. וכאשר יש חילוקי דיעות אז יש גוף שמכריע בעניין. אני אמרתי שזכותם
של חברי ציבור לבקש את זה וזכוחנו להיענות להם.

תחלט: שהחברים יצאו העניין בפני הסיעה
להכרעה. וכיום ד' להביא את זה בפני ישיבת העבודה להצבעה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00